SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. XCVII. No. 173. JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, SEPTEMBER 11, 1990 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 11-го ВЕРЕСНЯ 1990 Ч. 173. РІК XCVII

ВІДБУВСЯ МІТИНҐ-ПРОТЕСТ ПРОТИ НОВОГО СОЮЗНОГО ДОГОВОРУ

Львів (УПА, УРП). — Тут в неділю, 2-го вересня, з ініціятиви львівської обласної організації УРП відбувся мітинг протесту проти підписання нового союзного договору.

В годині 5-ій по полудні у наперед визначених місцях міста почали збиратися люди. В кожному з цих місць зібрання районними осередками УРП були проведені короткі мітинги, після яких тисячі людей організованими колонами рушили до площі перед оперним театром, де й відбувся основний мітинг. Вся площа перед театром і центральна вулиця Львова були заповнені людьми, що тримали гасла і транспаранти з написами: „Геть союзний договір!", „Геть Кравчука!", „Геть Масола!", „Україні — українські збройні сили!" тощо.

Виступили народні депутати України: Степан Хмара, Степан Давимука, священики та активісти інших громадських організацій. Всі промовці наголошували на тому, що новий союзний договір обернеться новими кайданами для України.

Група працівників видавництва „Радянський письменник" вийшла з партії

Київ. — „Літературна Україна" з 30-го серпня надрукувала заяву групи співробітників видавництва „Радянський Письменник" про їх вихід з лав Комуністичної партії. Серед підписаних під заявою, датованою 14-го серпня, знаходяться: Юрій Бойченко, Любов Голота, Володимир Зленко, Володимир Коломієць, Олесь Лупій, Володимир Музика, Валентин Тарнавський, Петро Швець.

Автори заяви ствердили, що вони розчарувалися результатами останнього з'їзду Комуністичної партії. „Ми переконалися, що партія ніколи не була і не стане на захист національних інтересів українського народу, а наші вболівання за долю рідної літератури і культури наділялися ярликом „націоналізму". Дотепер не засуджені кати українського народу".

Дальше сказано, що в державних і громадських установах не повинно бути ніяких партійних осередків. Автори підкреслили, що їх видавництво постійно видає твори літераторів різних політичних поглядів і тому теж „до всіх ми маємо ставитися об'єктивно, уважно, доброзичливо, одне слово, без партійної упередженості".

ВИСТУП М. ГОРИНЯ У ВАШІНҐТОНІ

Вашінгтон. — Тут в четвер, 13-го вересня, в авдиторії українського католицького собору св. Родини, 4250 Гервуд ровд, відбудеться зустріч з головою Секретаріяту Українського Народного Руху за перебудову, заступником голови Народної Ради у Верховній Раді УССР Михайлом Горинем. Початок о год. 7:30.

Д. Хомяк визнана як одна з „десяти найкращих"

Джерзі Сити, Н.Дж. — В популярному серед молодих жінок місячнику „Глемур" за жовтень є подані, як кожного року, десять найвизначніших жінок у коледжах. На першому місці там українка — Дора Хомяк, завдага якої, що „можливість бути продюсером професійної радіопрограми перевищила усі інші пригоди", є виписана великими літерами, побіч її знімки.

В короткій характеристиці Д. Хомяк пишуть у журналі, що її головним предметом у Принстонському університеті, де вона навчається, є політичні науки та що вона говорить плинно по-російськи і вже двічі перебувала в СССР, як вимінна студентка. Вона є президентом і продюсером синдикованої радіопрограми п.з. „Американський фокус", але працює над телевізійною передачею, що має розпочатися осінню цього року.

У праці над своєю докторською тезою, вона пише про льокальні політичні організації в СССР і про розвиток вільної преси. Її бажання — бути журналістом в медії.

Відбудуться сходини Управи УСЦАК в справі поїздки в Україну

Нюарк, Н.Дж. (О.Т.). — У четвер, 20-го вересня, тут в Домі УСВТ „Чорноморська Січ", 680 Сенфорд авеню, відбудуться пленарні сходини Управи УСЦАК, вповні присвячені справам поїздки в Україну збірних футболу, відбиванки, тенісу, плавання і шахів.

Як уже повідомлялося раніше, що поїздку організує Управа Української Спортової Централі Америки і Канади на запрошення Виконавчого Комітету Львівської Обласної Ради і Комітету Фізичної Культури і Спорту. Збірні УСЦАК візьмуть участь в запланованих святкуваннях СТ „Україна" у Львові, як теж відбудуть серію зустрічей в інших містах України в другій половині червня 1991 року. Досі вже відбулося кілька неформальних зустрічей членів проводу УСЦАК остання 2-го вересня на Союзівці з визначними спортовими діячами і активістами, з якими детально продискутовано різні справи цієї поїздки.

В жовтні, згідно з пропозицією господарів, у Львові відбудуться спеціальні наради про дальші деталі цього свята, в яких візьме участь теж представник УСЦАК. Кінцева зустріч представників зі Львова з проводом УСЦАК відбудеться ранньою весною в ЗСА.

Управа УСЦАК закликає зацікавлених спортовців у вище згаданих ділянках спорту, як теж тих симпатиків, що плянують взяти участь в цій історичній поїздці, зголошуватися на адресу: USCAK, 680 Sanford Ave., Newark, N.J. 07106.

КОНЦЕРТ О. ГЕРАСИМЕНКО

Ню. Йорк. — Школа Кобзарського Мистецтва й Товариство Українських Бандуристів ЗСА влаштовують концерт бандуристки Оксани Герасименко, який відбудеться в неділю, 16-го вересня, в Літературно-Мистецькому Клюбі в залі Визвольного Фронту, 136 Друга аве. о год. 2-ій по полудні. У програмі виступу — українські народні пісні та власні композиції.

Оприлюднено новіші дані перепису населення України

Київ. — У 33-му числі тижневика „Україна" надруковано відносно широкі результати останнього перепису населення УССР з 1989 року. Подала їх Ірина Прибиткова у статті п.з. „Корінні, безбатченки, мігранти та інші".

Україну заселяє сьогодні 51.7 мільйона осіб, з чого 37.4 мільйона (тобто 72.6%) це українці. Росіян в Україні є 11.37 мільйона (22%), інших національностей є 2.8 мільйона осіб (тобто 5.4%). Від попереднього перепису населення з 1979 року протягом одного десятиріччя людність України збільшилася на 2 мільйони осіб, тобто 4 відсотки.

Мовне співвідношення показує, що, мабуть, загальмувався процес тотальної русифікації українців. З-посеред них українську мову назвало рідною 32.8 мільйона осіб, тобто 87.7 відсотків. Українською мовою вільно володіють 13.3% (з-посеред 27.4%) мешканців республіки некорінної національности. Майже половина жидів (46.5%), третина росіян, чверть греків, п'ята частина німців вільно володіє українською мовою. Російською мовою володіє майже половина населення України (45.5%) і така ж сама частина українців. Іншими мовами володіє лише пів відсотка мешканців республіки. Лише 0,001 відсотка українців в Україні володіє іншими ніж українська і російська мовами.

В Україні мешкає 84.7 відсотка всіх українців СССР, інші 15.3 відсотки — це громадяни інших республік. З них 4.4 мільйона живе в Росії, 900 тисяч в Казахстані, 600 тисяч в Молдові, 290 тисяч в Білорусії, 154 тисячі в Узбекистані. З-посеред них лише 42.8% українців Росії зберегло українську мову, натомість у Казахстані цей відсоток ще менший — 36.6%.

У статті подано також цікаві дані про книжкову продукцію в Україні. Виявляється, що 70.3 відсотка газет виходить по-українськи, натомість 29 відсотків по-російськи. І лише 0.3 відсотка газет (всього 6 титулів) видаються на інших мовах. Лише 20 відсотків книжок і брошурок появляється по-українському. Решта, звичайно, в переважній більшості по-російськи.

Цікава статистика мішаних подруж в Україні та поза її межами. Третина українських жінок і чоловіків вступає в шлюб з особами інших національностей. В Україні 22.4 відсотка українок виходить заміж за чоловіків іншої національности, і 20 відсотків українців жениться з не-українками. Тут 1988 року частка дітей від міжнаціональних шлюбів склала 16.1 відсотків усіх народжених українськими матерями дітей. Авторка ствердила, що „вийшовши заміж далеко від рідного дому, українські жінки часто демонструють надзвичайну пристосованість до місцевих традицій та способу життя".

Цікаві дані знаходимо також про міграційні процеси в Україні. Так, серед 1000 прибульців до міських посе-

(Закінчення на стор. 3)

РСФСР ОБІЦЯЄ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ АВТОНОМНИМ КРАЯМ

Москва. — Як повідомляє газета „Московскіе Новості" з 2-го вересня, до Москви наприкінці серпня повернувся голова Верховної Ради РСФСР Борис Єльцин і вже на 31-го серпня призначив збори конституційної комісії для обговорення основних принципів конституції Російської федерації, які потім мають бути обговорені під час референдуму.

Б. Єльцин ознайомився з життям Татарії, Башкирії, Комі АССР, Уралу, шахтарів Кузбасу, далекосхідного Примор'я, Сахаліну, Камчатки і Курільських островів. Він і сім осіб, що його супроводжували, мали змогу спати лише кілька годин на добу. Нафтовики, шахтарі, рибалки, колгоспники, представники різних національних меншин, що населяють РСФСР ніби на показ демонстрували злиденність закутків, занедбання виробництва, порожні полиці крамниць.

Ще до поїздки по РСФСР Верховна Рада цієї республіки оголосила зонами вільного підприємництва на Далекому Сході Читинську область, Приморський край і Сахалін. Під час відвідин їх Б. Єльцин повідомив, що наступним кроком буде прийняття закону про статус подібних територій. В шахтарському селищі Биково лідер Російської республіки довідався, що указом президента СССР накладено вето на постанову Верховної Ради РСФСР з приводу контролювання республікою золотовалютних резервів. Єльцин прокоментував це так: „Ніхто не застрахований від помилок, і президент також. Ми вважаємо: все, що перебуває на території Росії, аж до Кремля, є російською власністю".

Кореспондент „Московських Новостей" С. Глухов поставив Єльцину таке питання: „Далекосхідній економічний район займає третину Росії, тут — унікальна стратегічна сировина, дорогоцінні метали. Тут ще не забруднена людиною резервна територія, тобто — тут майбутнє Росії. Чи досить надання господарської самостійности для того, щоб вдихнути життя в ці регіони?" На це питання Єльцин відповів, що при Раді міністрів республіки, можливо, буде створений спеціальний комітет, який регулюватиме справи Далекого Сходу.

Чимало автономних республік, що входять до складу РСФСР мають намір проголосити незалежність від центру. Значить це, Б. Єльцин не умовляв їх залишитися у складі Російської федерації, а відповів: „РСФСР візьме в свою компетенцію стільки ваших прав, скільки ви самі вирішите делегувати. Беріть стільки самостійности, скільки зумієте забезпечити".

Єльцин також заявив, що РСФСР має намір затвердити свою конституцію раніше, ніж СССР.

М. Ґорбачов плянує відвідати Японію

Токіо. — Прем'єр-міністер японського уряду Тошікі Кайфу заявив 6-го вересня кореспондентам, що вже устійнено пляни відвідин президента СССР Міхаїла Горбачова в квітні 1991 року.

На запитання кореспондентів чи у програмі розмов передбачені розмови на тему звороту Японії захоплених СССР під час Другої світової війни Курильських островів, прем'єр Тайфу заявив, що Японія дуже зацікавлена такими розмовами, які напевно будуть включені у програму. Але скорого вирішення цієї справи годі очікувати з двох причин: з причини довшої відсутности повних дипломатичних зв'язків на протязі років між Японією і СССР і з причини розбудови совєтами на японських островах ряду оборонних інсталяцій, які нібито мають б балансувати присутність на території Японії американських воєнних баз і раніших поганих відносин між Москвою і Пекіном.

Згідно з повідомленням представника міністерства закордонних справ Японії, прем'єр Тайфу виразно і недвозначно домагався у розмові з міністром закордонних справ СССР Едуардом А. Шеварднадзе звороту островів Японії, але не ставив цього питання у площині ультиматуму чи узалежнення допомоги для СССР. Зі свого сторони Шеварднадзе підкреслив конечність розмов на цю тему, але перестеріг, що розмонтування стратегічних баз на чотирьох островах коштувало б дуже багато і в теперішній ситуації економічної кризи Совєтський Союз ледве чи мігби дозволити собі на такий „люксус". Він дав до зрозуміння японцям, що їм мабуть прийдеться платити за зворот островів більйони долярів, щось подібного, як Федеративна Республіка Німеччини заплатить за своє об'єднання понад 20 біл. долярів.

В АМЕРИЦІ

ПЕРЕД СВОЄЮ ДІЛОВОЮ поїздкою по Европі розлючений губернатор Массачусеттс Майкл Дукакіс в четвер, 6-го вересня, звинуватив свою заступницю у зловмисності та зазіханні на його посаду. Евелін Мирфі заявила, що вона лише збиралася оголосити свій плян вирішення бюджетової проблеми в стейті в п'ятницю, 7-го вересня. Згідно з законами стейту Массачусеттс, заступник губернатора перебирає всю владу й повноваження в свої руки під час вудсутности губернатора стейту. Після того, як М. Дукакіс довідався про пляни своєї заступниці Е. Мирфі, він двічі відкладав свою 13-денну поїздку по Европі. Відлітаючи до Берліну, він заявив на летовищі Логан, що у випадку радикальних дій своєї суперниці він скоротить свою подорож. Е. Мирфі заявила на пресовій конференції у день від'їзду губернатора, що необхідно негайно вжити заходів. Дукакіс звинуватив свою заступницю у персональних амбіціях, відчуваючи її перевагу та не знаючи конкретних фактів її пляну.

НАПРИКІНЦІ ТИЖНЯ з діловою візитою виїхала до Совєтського Союзу делеґація керівників 15-ти великих корпорацій на чолі з секретарем торгівлі ЗСА Робертом Мосбакером. Мета поїздки — технічна допомога СССР у будівництві й транспортації. Р. Мосбакер сказав: „Вони не хочуть від нас грошей, вони хочуть, щоб ми навчили їх працювати. Та ми даємо їм лекції з будівельної техніки й транспортації". Алекс Мандл, керівник нюджерзійської компанії „Сі-Ленд Сервіс", яка здійснює перевіз по морю й суші в цілому світі, сказав: „Коли впала залізна завіса, виявилося, що та частина світу, яка знаходиться за ним, ще не охоплена нашою компанією. Тепер в нас є можливість туди сягнути". Делеґація бізнесменів плянує провести в Совєтському Союзі сім днів.

ІРАК МУСИТЬ ПОКИНУТИ КУВАЙТ — КАЖУТЬ БУШ І ҐОРБАЧОВ

Гельсінкі, Фінляндія. — Обидва президенти, Джордж Буш і Міхаїл Горбачов, погодились під час одноденної розмови, яка тривала сім годин з короткими перервами, що справу конфлікту на Близькому Сході, яка виникла після інвазії іракських військ на Кувайт, можна буде полагодити тільки в рамцях резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, але підкреслили у спільному комунікаті і в окремих виступах на пресовій конференції, що вони не виключають вжиття військової сили у крайній потребі, щоб змусити президента Саддама Гуссейна підпорядкуватись резолюції ООН, тобто рішенні більшости держав світу.

Більшість сесій були присвячені близькосхідним питанням, згідно конфліктові в районі Перської затоки, яка виникла на тлі іракської інвазії, але при тій нагоді обговорили цілий ряд інших справ і проблем, — заявили Марлин Фицвотер, пресовий секретар Білого Дому і Віталій Ігнатенко, пресовий секретар М. Горбачова на спільній пресконференції. Одну сесію президенти Буш і Горбачов відбули сам на сам, очевидно з перекладачами, але без присутности інших найближчих співробітників. Дальші сесії відбулись з участю спеціялістів і дорадників з подвійних сторін. Другою справою, якій присвятили чимало часу Буш і Горбачов, була справа роззброєння, тобто зменшення в першу чергу нуклеарної зброї і зруйнування з мертвої точки віденської конференції.

В неділю ввечорі обидва президенти виступили на спільній пресовій конференції. З їх відповідей на запитання журналістів багато дечого вияснилось, що раніше було темою розмови за закритими дверми. М. Ґорбачов отримав запевнення від президента Дж. Буша, що американські війська будуть виведені із Савдійської Арабії і з Близького Сходу взагалі, як тільки закінчиться криза і як Ірак виведе свої війська з Кувайту. Обидва президенти погодились на тому, що спершу треба вичерпати усі мирні заходи для полагодження конфлікту, але як такого не можна буде знайти, або у випадку дальшої іракської агресії, ЗСА і їхні альянти не завагаються вжити військову силу для припинення агресивних цілей С. Гуссейна.

Дві справи не були достатньо вияснені на пресовій конференції: ані Буш, ані Ґорбачов не підносили справи совєтських воєнних і цивільних дорадників в Іраку і обіцянки СССР припинити доставу зброї для Гуссейна про яку так багато говорилося перед зустріччю.

Політині аналітики і спостерігачі кажуть, що зустріч на вершинах в Гельсінках була свого роду політичним спектаклем для підкреслення американсько-совєтської співпраці не тільки під час миру, але також в часі воєнної напруги. Про це свідчить також характеристичний подарунок, який привіз для Буша М. Горбачов, тобто образ-карикатуру їх обидвох у одностерою боксерів. Між ними суддя піднес їхні обидві руки вгору, як знак перемоги обидвох.

Очевидно, між ними, тобто президентами Дж. Бушем і М. Ґорбачовим, виникали час від часу непорозуміння в багатьох справах, але у принципі зустріч була успішною, не зважаючи на те, що Ґорбачов не повіз додому жодного американського зобов'язання щодо економічної допомоги ЗСА для СССР під теперішню пору.

У СВІТІ

ВЖЕ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ вересня Китай плянує провести перший поїзд по новозбудованій залізній дорозі, що лучить Урумчі, район Сінкіянг Уйгур з перевалом Ала Тау на китайсько-совєтському кордоні. Ця новозбудована залізнодорога є завдовжки 300 миль. Коли вся конструкція буде закінчена, ця залізниця лучитиме 30 країн Европи та Азії, починаючи з міста Ліянюнганг у Китаї та закінчуючи свою 8,000-милеву мандрівку в Роттердамі, Голляндія.

ПРИПИНЕНО ПЕРЕГОВОРИ МІЖ офіційними делегатами Естонії та совєтським парляментом в справах відносин цієї прибалтійської республіки і Кремля. Офіційні чинники всіх трьох прибалтійських республік, Латвії, Литви та Естонії, висловили думку, що Кремль зумисне відтягає ці переговори тому, що ці країни відмовляються від підписання угоди, яка є спрямована на збереження Совєтського Союзу.

МИНУЛОГО ТИЖНЯ ПОЛЬСЬКИЙ уряд назвав сім державних фірм, що будуть передвісниками амбітних плянів приватної власности, заявляючи при тому, що акції цих фірм буде можливо набути вже впродовж наступних двох місяців. Дорадник польського міністерства фінансів Янек Квасьнєвський, що одночасно є відповідальний за цілий процес переведення державних фірм на статус приватних, сказав, що західні вкладники капіталу виказали велике зацікавлення у купівлі акцій цих підприємств. Ці названі фірми були перевірені західними книговодами і тому є тими першими, що будуть продавати свої акції згідно із законом, що його польський парлямент видав у липні. В законі сказано, що закордонні вкладники капіталу, зацікавлені в набутті більше, як десять відсотків акцій мусять на це отримати окремий дозвіл. Перших сім фірм були вибрані із 700 зголошених до уряду, які хочуть перейти на статус приватної власности.

У СЕУЛІ ПРЕМ'ЄР—МІНІСТРИ Північної та південної Кореї закінчили дводенні переговори, на яких погодились ці переговори продовжити за п'ять тижнів у столиці Північної Кореї. Хоча обидві сторони не зуміли звузити своєї довготривалої ворожнечі до однієї точки, то все таки з обидвох сторін було признання про існування нової атмосфери толерантности, що на їхню думку в майбутньому може довести до порозуміння. Познакою того, що її колишні вороги можуть все ж таки розпочати новий діялог, прем'єр-міністри погодились на насупну зустріч у Пйонянгу та заявили, що там розпічнуть окремі обговорення північно-корейської пропозиції про те, щоби ці країни займали одне спільне місце в Організації Об'єднаних Націй.

МИНУЛОГО ТИЖНЯ САВДІЙСЬКА Арабія приобіцяла ЗСА, що вона покриє майже всі оперативні кошти американського війська стаціонованих поблизу та на території країни. Представники уряду Савдійської Арабії заявили також, що їхня країна зробить помітний вклад із кількох біл. дол., щоби допомогти тим країнам Близького Сходу, які приступили до протиіракського союзу та понесли економічні втрати. Американські офіційні чинники заявили, що цю обіцянку неофіційно Савдійська Арабія дала вже кілька тижнів тому, одначе офіційне проголошення цього факту здійснено у четвер, 6-го вересня, на двогодинній зустрічі між державним секретарем ЗСА Джеймсом Бейкером і савдійським королем Фагдом.

ЛІКАРНЯ ДЕБОРА ДОПОМОЖЕ УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ

Діти з матерями в Одесі під час відвідин голови Фундації Дебора С. Фричинського.

Філядельфія (Я.Татомир) — Кожного року народжується в Україні понад 15,000 дітей із вадами серця. Одною з причин цих вроджених вад серця є нуклеарна катастрофа в Чорнобилі. Мало відомою трагедією народу є те, що, як подають американські експерти, 92 відсотки цих дітей, з причини недостачі лікарів-спеціялістів в Україні, зокрема спеціялістів у хірургії на серцях малих дітей, вмирає у молодому віці. Смертність дітей з вродженими і набутими вадами серця у ЗСА, де є добре наладнана хірургія дитячих сердець, є приблизно 30 відсотків.

В останніх місяцях допомогу українським дітям з вродженими або набутими вадами серця запропонувала доброчинна організація Дебора, що у її склад входять: лікарня і група лікарів, високо кваліфікованих у недугах і зокрема у хірургії серця дітей, дослідний

(Закінчення на стор. 3)

КОНЦЕРТ „КИЇВСЬКА ОСІНЬ"

Трентон, Н. Дж. — Тут в четвер, 13-го вересня, відбудеться концерт артистів з України „Київська осінь". До складу мистецької групи увійшли народні артисти України: Лілія Сандулеса, Віталій Білоножка, Анатолій Паламаренко, заслужений артист України Микола Павлов. Керівник групи — відомий композитор Олександер Злотник. Концерт відбудеться в українській православній церкві св. Юра, 837 Ярдвілл-Аллентавн ровд. Початок о год. 7:30 вечора.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street Jersey City N.J. 07302
Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200
Бюро УНС у Вашінгтоні (202) 347-UNAW; (202) 347-8631 (факс)
Subscription 1 year — $40.00 6 months — $22.00 3 months — $12.00
UNA members 1 year — $15.00 Change of address — $1.00 Make check or money-order payable to Svoboda
Postmaster Send address changes to
Svoboda 30 Montgomery Street Jersey City N.J. 07302
Tel. (201) 434-0237 (201) 434-0807 (201) 434-3036
Second Class Postage paid at Jersey City N.J.
P.O. Box 346 Jersey City N.J. 07303

Брак хліба в столиці СССР

У березні 1985 року Міхаїл Ґорбачов став генеральним секретарем Компартії СССР і його головним завданням було вирятувати імперію з економічної скрути. За понад п'ять років урядування, діставши ще титул президента та згодом додаткові права й привілеї, цей фактичний диктатор, в очах наївних осіб Заходу промотор демократії в Евразії, довів економіку СССР до такого жалюгідного стану, що у Москві, столиці імперії, появилися довгі черги людей за хлібом — і того хліба не вистачило. Міська Рада Москви зібралася на надзвичайне засідання. Згідно з інформаціями московського кореспондента „Ню Йорк Таймсу", число з 4-го вересня, директор центральної державної пекарні виправдувався, що хоча є борошно і дріжджі і тому нема причини для паніки, проте забракло робітників, які втікають на кращу роботу, і нема транспорту.

Економіка завжди тісно пов'язана з політикою. Брак харчів став безпосередньою причиною вибуху Великої Французької Революції у 1789 році у Парижі. Харчова криза помогла большевикам перевести революцію у жовтні 1917 року у Москві. „Ню Йорк Таймс" цитує голос одного огірченого москвича: „Якщо нема у крамницях хліба — то стид називати себе совєтським громадянином". Всі газети у світі сповнені тепер вістками про кризу в обширі Перської затоки і останньо цікавою подробицею цієї драми є приїзд до Москви міністра закордонних справ уряду Саддама Гуссейна, — та подія тісно пов'язана заповідженою зустріччю президента Буша з Ґорбачовим 9-го цього місяця у Гельсінках. Але всі ті події можуть відійти в тінь, коли б у Москві дійсно прийшло до паніки і відбулися демонстрації, які захитали би владу Ґорбачова та підвалини імперії. Може це тепер не станеться — може ситуацію знову якось залатають, але не видно познак, щоб економічні і політичні відносини в СССР покращали. Ці відносини настільки схаотизовані, що воно відчувається в усіх ділянках життя на велетенському просторі від Білого по Чорне море і від Балтики по Тихий океан.

Створилась парадоксальна ситуація, що в Україні і на Сибірі, двох найбагатших на чорнозем країнах, цього року вийнятково гарний урожай. Але велика частина збіжжя може зігнити на полях, бо нема кому те збіжжя зібрати, нема кому зібрані снопи змолоти і зерно змаґазинувати. Будучи далі марксистом — Ґорбачов по нинішній день офіційно не скасував радгоспи і колгоспи і в аґрарній політиці сидів і сидить на двох стільцях. Одним з гасел Жовтневої революції було „Вся земля без викупу селянам". У практиці це була така сама правда, як створення режиму, в якому вся влада належить „робітникам і селянам". Винищено штучним голодом в Україні хліборобську верству і там, як і в інших союзних Республіках, здеморалізовані колгоспами селяни втікають на легшу і заробіткову кращу роботу у фабриках. Навіть у Совєтському Союзі не можна силою нагнати людей до переведення жнив. Тому Ґорбачов висилає військо на поля, — але які це хліборобські „фахівці" з вояків, які ніколи не працювали на ріллі?! Борис Єльцин стосує іншу методу: дає спеціяльні винагороди і, то частинно у додаткових харчах, добровільцям, що зголосяться до праці на нивах.

На сторінках нашої газети не раз висловлювано переконання, що ця монструальна імперія розлетиться, тільки невідомо — коли і як. Найбільш вірогідною є гіпотеза, що розвал імперії почнеться від гострої кризи в Компартії з подібними проявами, як це сталося у колишніх сателітних країнах. Якось коментатори не брали на увагу, що розвал може статися в наслідок масових демонстрацій людей, яким увірвався терпець вистоювати годинами у чергах за харчами, яких — нема. Майже справила у таких випадках вислане проти демонстрацій військо — приєднується до демонстрантів. Це саме стихійна, ніким не підготована і не керована революція, яка змітає з керівних постів невдачників і ставить на їх місце інших.

Хліб — синонім харчів. „Хліб наш насущний дай нам днесь" — у цій молитві прагнеться поживи для збереження себе при житті. Якщо цієї поживи, того насущного хліба не стає, люди виходять на вулиці і кричать. Такі були прецеденти у всесвітній історії. Історія не повторяється, але має своє паралелі. Немає переконливішого доказу безвартности і нездатности режиму Міхаїла Ґорбачова, як брак хліба у Москві.

Михайло Кучер

ДЕМОКРАТІЯ БЕЗ ДЕМОКРАТІЇ У СССР

Цілий світ знає, що в СССР провадиться перебудова, що вже є, або завтра обов'язково буде демократія і що самим популярним у світі демократом є Ґорбачов. Західній світ вірить, що Ґорбачов у СССР будує демократію. Народи СССР, правда, у тому дуже сумніваються.

Дійсно, вибрано парлямент. Там люди дискутують, сперечаються. Але більшість проголошуваних пропозицій в Верховній Раді походить зверху, від президії Верховної Ради, від уряду, або безпосередньо від Ґорбачова.

У Верховній Раді існує і голосує та вирішає більшість. Хто ж зформував оту більшість? У багатьох округах у виборах 1989 року вибрано безальтернативних кандидатів. Одну третину депутатів вибрано за вказівками ЦК КПСС. Тому суперечки між меншиною і більшістю на З'їздах народних депутатів СССР і сесіях Верховної Ради зовсім не подібні на традиції західнього парляментаризму. Більшість тут депутатів вибрано не демократичним способом, а демократична меншість вибрана демократичним способом. Тому совєтський парлямент демократичний хутчіш формою, як змістом. Співвідношення сил в депутатському корпусі не відповідає співвідношенню сил в народах, наприклад, в національних республіках.

Консервативна парляментарна більшість намагалася якнайдовше затримати 6-ту статтю Конституції СССР. Це врешті не вдалося і тепер проходить демонтаж влади партії. Цей демонтаж провадиться і зверху, і знизу одночасно. Але є різниця між тими двома рухами. Демонтаж знизу скерований на створення демократичної багатопартійної системи, на парляментарну державу. Демонтаж зверху має на меті заміну влади партії заміною влади одної людини. Тому з таким поспіхом проголошено ультрамонархічний закон про президентське правління в СССР.

Влада знала, що спасти номенклятуру може тільки сила. Слухняний демократичний корпус замість прямого голосування народу вибрав президента демократичним голосуванням невеличкої більшости. В результаті 6-та стаття Конституції СССР, хоч номінально зліквідована, затримана при житті, а номенклятура залишається при владі.

Між парляментом і народом постає тертя, що їх трудно усунути. Ці конфлікти ведуть до напруження, до нестабільного становища. Народи невдоволені політикою парляменту і виявляють своє незадоволення на мітинґах, на демонстраціях, у страйках, у голодових протестах, у самовільному захопленні державних дач. Наприклад, дача совєтського генерала коштує 1 пів до два мільйонів карбованців, і таких дач стільки, скільки генералів.

Демонстрації та мітинґи — це єдиний засіб, який може вплинути на послів та прискорить політичні та економічні зміни. Народні виступи в якійсь мірі компенсують різницю між політикою депутатського корпусу і тим, що хоче народ. А народ хоче виходу із кризи. Врешті мітинґи і демонстрації можуть привести до виникнення нових форм діялогу між народом і правительством, до зміни співвідношення сил вищих ешелонів влади.

Масовий демонстраційний рух виникає і розвивається під впливом незадоволення існуючим становищем. Проходить формування т.зв. Комітетів громадянської дії. Правда, вони не мають формальної влади, але можуть впливати на становище за рахунок морального авторитету. В будуччині Комітети громадянської дії можуть стати своєрідним парляментом демократичних сил. Врешті може настати компроміс, який задоволить більшість населення. Наприклад, в деяких областях більшість населення — 60 відс. висловлюється за приватну власність. Хоч і помічається жорстокий спротив приватизації, який межує з ненавистю.

Формування структур народного масового руху за демократію, а в національних республіках за самостійність справа поважна і вимагає часу. Тоді все таки виборні органи влади середнього і нижчого рівня будуть мати демократичний характер і будуть представниками інтересів народу. Першою ластівкою такого типу стали вибори в Прибалтиці, де альтернативні структури — національна незалежність — отримала перемогу.

Таким чином в окремих районах, містах і республіках виникає реальна можливість приходу до влади

(Закінчення на стор. 4)

НА МИСТЕЦЬКІ ТЕМИ

Святослав Гординський

Мистецтво афіші в сучасній Україні

Так називається виставка оригінальних зразків сучасної афіші-пляката, яку влаштував Український музей у Ню Йорку. Показ обіймає твори мистців і львівських і київських, тих перших більше тому, що зі Львова вдалося отримати більшу кількість експонатів. Проте звідки б ті твори не приходили, вони звертають увагу своїм новочасним стилем і вигадливістю підходу до зображуваних тем та, зокрема, загальною мистецькою культурою цієї ділянки творчости. Такі твори — добрий контраст до цієї ділянки мистецтва сталінсько-хрущовської доби з ілюстраціями усміхнених облич селян і робітників над мішками збіжжя чи кукурудзи і відгодованими безрогами, що їх ідеєю було викликати ентузіязм до праці над продуктами, з яких працюючим малощо діставалося. Справи мистецтва тут були другорядні, ще й до того з модерною формою. Але часи змінилися, а з ними й розуміння завдань мистецтва.

Доказ цьому ця виставка, на рівні кращих сучасних показів Европи й Америки. Щоб втримати стильову суцільність, виставку обмежено до творів, так сказати б, культурницького циклу, отже передусім до показу афіші мистецьких імпрез (виставки Ольги й Олени Кульчицьких, Т. Шевченка, О. Новаківського, О. Ковжуна, В. Манастирського, В. Гнатенка, Львівської сецесії, Реставраційних майстерень і ін.), далі плякати реклямного типу різноманітних показів (до 150-річчя І видання „Кобзаря", виставка Т-ва охорони пам'яток історії та культури, виставки пам'яті Січових стрільців, Товариство любителів книги, екології тощо), разом понад 40 великоформатних творів з додатком до двох десятків каталогів мистецьких виставок в окремій вітрині. Усе виблискує живим подихом автентичности, оригінальности і справжньої мистецької культури.

Авторові цієї статті пригадуються скромні перші спроби мистецького плякату у Львові з початку 20-их років. Львів не мав мистецької школи графічного мистецтва і взагалі друку, з винятком простого друкарського складу, часом з якоюсь ілюстрацією. Перші суто мистецькі твори дав В. Січинський своїми плякатами на виставки „Гуртка діячів українського мистецтва" 1922-24 роках, а також П. Холодний — старший для спортових і кооперативних свят. В 30-их роках справді аванґардні твори дала Я. Музика (плякат Українського жіночого конґресу, 1934 р.) і П. Ковжун для „Краєвого здвигу сокільства" того ж року. Вони репродуковані в І випуску журналу „Мистецтво" за 1935 р., де, до речі, надрукована й наша стаття про модерний плякат (переклад з французького). Мова там про трьох найвидатніших тоді плякатистів Франції — Жана Карлю, Поля Колена і А. Александра, якого й досі уважають найбільшим майстром того мистецтва, — його плякати на авкціонах сягають тепер десятки тисяч долярів. Для нас цікаво те, що Александер родом з України, де його батько був торгівцем французьких вин. Аж напрошується пригадати кілька його слів із згаданої статті в „Мистецтві":

„Плякат є передусім — гаслом. Але також плякат має творити навколо цього гасла цілу серію асоціяцій, що йдуть від простих ідей. Плякат не буде жити, якщо він не має своєї власної індивідуальности, яка не може бути інакшою, як індивідуальність самого мистця. Словом, живий плякат усе нас захоплює, тому що накидає нам несподівану ідею, новий образ". Ці золоті слова пригадалися нам тепер при огляданні творів наших мистців, які всі (з винятком двох) постали в нашому десятиріччі. Тішить у них різноманітність стилів, від реалістичного до абстрактних, як теж багата різнородність технічного виконання, а особливо винахідливість зображень. Вони навіть не завжди мусять бути нові, одним з найліпших плякатів є для виставки О. Новаківського і для цього використано його власний рисунок-автопортрет, але оформлено так, що твір дає зорові емоції в такій мірі, як найкращі твори Ван-Ґоґа мистець Роман Демко, наклад, 5,000). Інший твір не меншої експресії — це „Спаси і сохрани!", де мистець В. Штанко використав монументальне обличчя Христа з ікони, надавши тільки очам лазурові виблиски наче нуклеарного промінювання. Ще інший плякат зображає відому картину І. Рєпіна „Запорожці пишуть листа турецькому султанові", з тим, що всі козаки зображені в антигазових масках... Винахідливість грає велику ролю в цьому роді мистецтва.

Багато плякатів виконано в ліноґравюрі або шовкодруку, обидві техніки поставлені на високому рівні і в усіх видно індивідуальну руку мистця.

На кінці хотілося б підкреслити сильно позначений національний характер виставлених творів. Тут досягнуто того, чого ми всі бажаємо: творити мистецтво міжнародного калібру, але українське.

Роман С. Голіят

М. КЛЯЧКО ПРО ІСТОРІЮ АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЛЬОТИ

"Admirals of the New Steel Navy: Makers of the American Naval Tradition 1880-1930", edited by James C. Bradford, Naval Institute Press., Annapolis, Maryland 1990, 428 pages.

Поміж 13-ма авторами-істориками американської воєнної фльоти повищої публікації, знаходимо прізвище єдиної жінки, українки д-р Марії Клячко.

У біографічному тексті читаємо, що д-р Клячко народилася в Україні, де й закінчила учительську семінарію Сестер Василіянок у Львові. В Колюмбійському університеті вона здобула титул маґістра і докторат з політичних наук. Її докторська праця була: „Англійсько-Американська ривалізація фльоти, 1918-1922". В 1987 році Видавництво Морського інституту видало її книжку „Admiral William Shepherd Benson: First Chief of Naval Operations". Тепер, вона опрацьовує колекцію зібраних документів про „Втягнення ЗСА у польсько-український конфлікт, 1914-1923", як також, при співпраці Еви Піддубчишин, пише про „Подорож Митрополита Андрея Шептицького до Західньої Европи і Америки, 1920-1923".

Тут варто згадати, що як Видавництво Морського інституту видало книжку д-р Клячко про адмірала Бенсона, то у своїх оголошеннях підкреслювало, що авторка походить з України, та що вона є першою жінкою в Америці-істориком американської фльоти. І під час своєї конвенції в 1988 році в Нюпорті, Р.Ай. Видавництво Морського інституту мало у своїй програмі „Authors in the Spotlight", на якій виступало п'ятьох авторів, між ними д-р Клячко промовляла до тисячу офіцерів, адміралів, і шеф фльоти адмірал Трост був присутній.

У 33-сторінковому есеї „William Shepherd Benson: Naval General Staff American Style" авторка пише, що від початку століття велась гарячкова дискусія серед офіцерів, як переорганізувати американську морську фльоту і чи секретарем фльоти повинна бути військова, чи цивільна людина. Коли вибухла Перша світова війна, то президент Вудро Вілсон проголосив невтральність Америки. Протягом двох і півроку, він старався бути посередником в европейському конфлікті, щоб мирно полагодити спір поміж воюючими сторонами. Але ці заходи не увінчалися успіхом. Офіцери морської фльоти не могли собі уявити, щоб з-часом ЗСА не втягнено в цю війну. Тому тим більше домагалися реорганізації, щоб в разі потреби воєнна фльота була відповідно приготована.

У 1915 році створилося Бюро морських операцій. Секретар Дж. Деніелс, за згодою президента Вілсона, вибрав з-понад 31 старшин, які мали вищі ранґи й мали кваліфікації на ці становища. 60-літнього капітана В. Ш. Бенсона обрано на шефа цього нового відділу і піднесено йому ранґу до ріp-адмірала.

До цього часу адмірали поодиноко, а то і з різних відділів фльоти висилали до секретаря Деніелса різні пропозиції і пляни, як розбудувати і зміцнити американську воєнну фльоту. Тому, однак, що в цьому часі ті офіцери неґативно висловлювалися про секретаря, як цивільну людину, яка не має ані знання ані зрозуміння до потреб фльоти, секретар не реаґував на їхні листи і меморіяли. Коли лиш Бенсон став шефом нового департаменту, він своїм спокійним і дипломатичним способом ввійшов у тісну співпрацю зі секретарем. Від нього вийшли зарядження, що працю департаменту треба вести під п'ятьома категоріями: розвідка, едукація, плянування, інспекція і виконання.

Як остаточно в 1977 році ЗСА проголосили війну проти Німеччини, адмірал Бенсон хотів, щоб представники американської фльоти спільно з представниками британської фльоти, робили воєнні пляни. Великобританія як найбільша світова морська потуга і оспівана „Володарка морів", хотіла, щоб американський Уряд давав їй якнайбільшу допомогу, без запитів, що вона з тим робить.

Адмірал Бенсон поставив вимогу, що його департамент мусить бути включений до випрацювання спільних воєнних плянів з британським урядом. У цьому підтримав його секретар фльоти і президент Вілсон. Не всі американські офіцери були цієї самої думки, бо треба пам'ятати, що в тому часі американська фльота мала перевагу англосаксів. Головно адмірал В.Ш. Симс, американський представник з осідком у Лондоні, знаний англофіл, старався переконувати американський Уряд, що британці вже мають два і півроку воєнної практики і їм непотрібні поради від американських офіцерів.

У листопаді 1917 року адмірал Бенсон поїхав до Англії і Франції і після конкретного переговорювання плянів американського Уряду, англійці почали вже спільно обдумувати, що робити, щоб виграти війну.

Авторка підкреслює, що завдяки адміралові Бенсонові, і при співпраці секретаря Деніельса, американська фльота була добре розбудована і зорганізована. Бенсон дістав надзвичайну підтримку від секретаря армії Н.Д. Бейкера, що до цього часу було нечуване, бо, звичайно, була ривалізація поміж зарядом фльоти і армії. Завдяки організації американської фльоти і співпраці з американською армією, виграно війну.

Усе ж таки, Великобританія хотіла після виграної війни, затримати своє першенство на морю. Адмі-

(Закінчення на стор. 4)

Василь Верига

НА ВІДВІДИНАХ У ПРАЗІ

І.

Революційні події в країнах Східньої Европи зрушили й українців, які проживають у сумежних з Україною державах. Ще до кінця минулого року був створений Союз Українців Румунії на чолі з інж. Степаном Ткачуком, відомим українським поетом в цій країні. На початку цього року Українське Культурно-Освітнє Товариство в Польщі, яке було підпорядковане Міністерству Внутрішніх Справ як контрольний чинник української громади в Польщі, відбуло свій надзвичайний з'їзд і перетворилося на Об'єднання Українців Польщі (ОУП). В той же сам час була обрана нова управа Об'єднання на чолі з молодим та енерґійним лікарем д-ром Юрієм Рейтом. Новостворене Об'єднання, згідно зі своєю статутовою діяльністю, підпорядковано Міністерству Культури, яке повинно наглядати за розвитком культури української меншини в Польщі.

Не було в Світовому Конґресі Вільних Українців жодних відомостей про діяльність українців у Чехо-Словаччині. Правда, Світовий Конґрес Вільних Українців є організаційною надбудовою українців у діяспорі, тоді як українців в усіх трьох названих країнах не можна зарахувати до діяспори, тому що багато з них живе на своїх споконвічних землях (Буковина, Мармарощина в Румунії... Лемківщина, Засяння, Холмщина й Підляшшя в Польщі та східня частина Пряшівщини в Чехо-Словаччині). Однак українські переселенці поза згаданими теренами, включно з насильно вивезеними українцями в Польщі на т.зв. „відзискані землі", замешкалі українці в Чехо-Словаччині та Румунії становлять уже українську діяспору. Те саме можна сказати і про українців у Юґославії.

З бюра СКВУ вийшов лист на одну відому адресу в Празі, але він залишився без відповіді. Беручи до уваги те, що Об'єднання Українців у Польщі організувало за матеріяльною підтримкою СКВУ конференцію — І Форум Української Діяспори, на яке були запрошені представники СКВУ, президент СКВУ Юрій Шимко, бажав відвідати українську громаду в Празі й на те був визначений день 24-го серпня. У зв'язку з тим мені, як генеральному секретареві СКВУ, було доручено відвідати Прагу й поробити відповідні заходи в тій справі. Перебуваючи в Українському Вільному Університеті в Мюнхені, мене познайомлено з одним чоловіком, Міляном Реґулою, який, як виявилось був заступником голови новоорганізованої громади в Празі. Це молода ще людина менше сороківки, із гарним чорним вусом, який дав мені декілька телефонів до активістів Праги. Завдяки цьому мені вдалося сконтактуватися з Віктором Райчинцем у Празі, який зобов'язався зустріти мене на головному залізнодорожному двірці Праги.

З Мюнхену я виїхав потягом 8-го серпня коло 2-ої год. по полудні, а до Праги прибув о год. 7:35 увечері на головний двірець, де мене зустрів В. Райчинець, молода людина, років 35, також із гарним буйним чорним вусом. Він завіз мене на нічліг до якогось Робітничого готелю й тому що було вже не рано, ми договорилися про зустріч на другий день, тобто 9-го серпня, коло пам'ятника св. Вацлава о год. 2-ій по полудні.

На другий день ранком я виїхав автобусом міського транспорту, а далі підземкою до центру міста й висів на зупинці Музеум якраз біля пам'ятника св. Вацлавові, який сидить на баскому коні й дивиться на другий бік площі. Від південного сходу площу замикає імпозантна будівля Музею, а внизу, від північного заходу замикає широка комерційна вулиця На Прокоп'є. Серединою здовж площі стоять лавки для пішоходів, з яких можна любуватися видом пам'ятника та будівлею Музею. Дещо нижче від пам'ятника св. Вацлава створено невеликий обрамований цементом кружляк, на якому стоять вінки цвітів та горять свічки у пам'ять борців, які загинули в часі комуністичного режиму за свободу чехів. Їхні портрети розставлені півколом і пригадують, що воля не приходить без жертв. Незрозумілим для мене були портрети Г.Г. Масарика та Е. Бенеша, президентів вільної Чехо-Словаччини у міжвоєнні роки. Це власне на цій площі 17-го листопада м.р. чехи зорганізували безкровну революцію, поваливши комуністичну тиранію.

Гасел про велику дружбу чеського народу з Совєтським Союзом, які я бачив декілька років тому, немає, як і не чути вже тих великих похвал для „братів слов'ян — русів", що їх чехи повторяли на кожному кроці під кінець останньої війни. Самі росіяни вилікували чехів від русофільства.

Саме в цей час відбувався у Празі фестиваль фільмів, оглянути які запрошували тут і там кольорові афіші. В одному місці видніло таке запрошення на фільм „Емануелле", яке прикрашувала постать нагої жінки в доволі непристойній позі. Видно, що демократія засвоюється у Чехії у всіх її видах.

По широких хідниках площі св. Вацлава в різні боки спішилися пражани чи повільно проходилися чужоземні туристи, приглядаючись до кожного виставового вікна. Правда, небагато можна було побачити, але у всякому випадку вітрини були заповнені.

На площі св. Вацлава, як також і на бічних комерційних вулицях, а зокрема на вулиці На Прокоп'є снувалися різні люди, а серед них багато туристів, які розмовляли різними мовами. Крамниці тут заповнені товаром і ціни не то приступні, а прямо фантастично низькі для тих, що приходять із Західньої Европи чи Північної Америки. Для громадян Чехо-Словаччини воно дещо інакше, бо їхні платні є також доволі низькі й вони нерадо бачать, як їм з-під рук чужинці забирають товар, якого вони потребують а не можуть собі дозволити купити. Велику спекуляцію доконують тут поляки, які прямо викуповують усе й везуть до Польщі.

Поробивши деякі неначні закупи сувенірів, коло 2-ої год. я вже був не умовленому місці й чекав на Віктора Райчинця, який виявився точною людиною. Декілька хвилин пізніше до нас приєдналися ще дві особи з України, Тетяна Балабушевич, віком поверх 50 років з відділу джерелознавства та спеціяльних історичних дисциплін, Сектора Історичної Географії Інституту Історії Академії Наук УССР. Вона ж кандидат історичних наук, учений секретар і старший науковий співробітник. Другою особою був доцент Інституту Міжнародних Відносин і Міжнародного Права при Київському університеті Михайло Кірсенко, років близько 40, кандидат історичних наук. Сам він спеціяліст у чесько-совєтських відносинах і як такий добре володіє чеською мовою.

Небаром з'явилася і дружина Віктора Райчинця — Ліда, активна діячка української громади в Празі, як виявилося, ентузіяст Народного Руху України. Тому що Віктор Райчинець мусів відійти до праці, його дружина заопікувалася нами, запрошуючи нас до ресторану на обід.

Продовження буде.

Прощання о. М. Струця в Баффало

У суботу, 25 серпня, понад двісті українських громадян міста Баффало і парафіян української католицької церкви св. Миколая зібрались у церковній залі, щоб попращатися із своїм парохом о. Мар'яном Струцем.

Отець Мар'ян Струць був парохом церкви св. Миколая п'ять років. За цей короткий час зумів побудувати будинок приходства та відновити церкву св. Миколая, яка стала тепер окрасою довкілля.

Отець М. Струць

Найбільшою заслугою о. М. Струця були величаві святкування Тисячоліття Хрещення України, які під його проводом відбувалися в Баффало. Вперше від приїзду перших наших поселенців відправлялися наші Богослужби у катедрі римо-католицької дієцезії та в лякаванській базиліці Пречистої Діви Перемоги. Мабуть, не було в Баффало і його околиці римо-католицької церкви, в якій о. Мар'ян Струць разом з о. Володимиром Вербицьким не правив би Служби Божої з нагоди нашого Тисячоліття. У кожному числі римо-католицької дієцезальної газети появлялися статті про нашу Церкву і її обряд, ілюстровані світлинами. Кожної суботи о. Мар'ян Струць мав півгодинну радієву програму англійською мовою про нашу Церкву.

Наші святкування — бенкет з участю 650 людей і день Тисячоліття у залі конвеншен центру з участю владики Геда, єпископа дієцезії північно-західньої частини Ню Йорку, стемфордського Владики Василя Лостена, десяток римо-католицьких священиків і торонтонського хору „Бурлака" були широко коментовані в місцевій англомовній пресі, а нам залишили спомини на ціле життя.

Великим успіхом о. М. Струця було теж і те, що баффалівська Шкільна Рада ввела у своїй окрузі, у рамках соціяльних студій навчання про наше Тисячоліття. Матеріяли до навчання приготовив о. Струць при допомозі директора „Рідної Школи" Надії Пікас.

Прощання о. Мар'яна Струця почалось у п'ятій годині вечора Св. Службою Божою у відновленій церкві св. Миколая. Гарно співав церковний хор під дириґентурою Михайла Проценка. Опісля присутні перейшли до церковної залі, де парафіянки приготовили вечерю. Програмою вечора провадив Василь Шарван, керівник Української Радіопрограми. На цій радіопрограмі о. Струць кожної суботи, протягом п'ятьох років, вів релігійну хвилину. Із словами прощання виступали: о. Дмитро Лаптута, парох парафії Баффало-Блек рак, о. Володимир Вербицький, парох Лякаванни, довголітній приятель о. Струця, о. Степан Хміляр, ЧСВВ, з Гамілтону та представники громадських установ і церковних товариств. Окремо треба згадати прощальні слова: голови осередку СУМ Юрія Крупи, станичного Пластової Станиці інж. Ярослава Пришляка і голови Батьківського Комітету „Рідної Школи" Гані Тютюнник. Отець Струць був духовним опікуном Пласту, СУМ і „Рідної Школи" та радо відступав їм приміщення парафіяльної школи на всі їхні потреби.

Прощальна вечірка закінчилась словом о. Струця і відспіванням йому многоліттєвія.

Стець Мар'ян Струць перебирає обов'язки пароха української католицької церкви в Кергонксоні, тобто на Союзівці. Туди призначив його Стемфордський Владика Василь Лостен. Українська громада Баффало і парафіяни церкви св. Миколая бажають о. Струцеві міцного здоров'я та багато сил для успішної праці для добра нашої рідної Церкви і нашого народу.

Отець М. Струць є членом127-го Відділу (Братство св. Миколая) Українського Народного Союзу.

Ігор Чмола

„Ми пташата при Пласті"

Незабутнім споминем залишився в нашій пам'яті перший табір „Пташат при Пласті", що його зорганізувала чикаґська Пластова станиця вліті 1990 року. Уявіть собі малят, хлопчиків і дівчаток у віці від 3 до 6 років, що (під опікунчими крилами матерів) таборують.

Ранком вставання, пруханн, миття, молитва і „піднесення прапорів", сніданок, а згодом прецікаві заняття: майстрування, спів, гри і забави, спорт, плавання тощо. Все це вкладено в ранішню (від 9-ої до 12-ої год.) і післяобідню (від 3-ої до 6-ої год.) програму дня. Вечорами знову радісний спів і казочки при вогнику, над мальовничим озером біля Овасіппі у стейті Мишиґен, де відбулися цього року також виховно-вишкільні табори пластового новацтва і юнацтва Чикаґо.

Рій „Зозульки"

Названий однотижневий табір провадила досвідчена виховниця-пластунка Мотря Сосенко, а адміністративна ділянка спочивала в руках пл. сен. Оксани Гулик. Дижурували всі мами, а окремі ділянки програми приготовили й провели: Марта Прочко і Аріядна Головата — гри і забави, Христя Григорчук і Лариса Матусяк — ляльковий театр, Оксана Гулик — майстрування, природознавство — Люба Скуб'як, спорт — Христя Соболь, роєві зайняття — Нуся Павлюк. Всі вони приїхали з точно опрацьованою програмою, щоб діти могли якнайбільше зацікавитися й скористати зі свого першого табору.

Справді, ми були захоплені, коли на третій день відвідали їхній табір і були запрошені на вогник. Учасники табору були поділені на чотири групи-рої: „Кажани", „Сойки", „Ластівки" і „Зозульки" (це ж бо „пташата"!). Кожна група мала відповідну відзнаку у формі шапок чи капелюшків, по яких можна було здогадатися, яку назву вони вибрали. На вогнику діти вже у той третій день перебування на таборі зуміли пописуватись завченими піснями (спів провадила Мотря Сосенко), спершу представляючись словами:

Рій „Сойки"

Ми пташата у Пласті,
Ми пташата при Пласті
Гарно бавимось усі,
І співаєм, і танцюєм,
І гарнесенько майструєм.

На втіху малят, матері вивели тоді дві казки: „Червона шапочка" і „Ріпка". Всі вони були одягнені у відповідні до ролі строї. Сестричками окремих груп були: Нуся Павлюк, Іка Стасюк, Марійка Трусевич і юначка Оксана Саєвич. Всіх дітей було тридцять двоє.

Після „мистецької" частини діти пекли на вогні ковбаски і „маршмелловс", а потім, хоч замурзані, стали в коло, щоб молитвою і піснею закінчити день.

Хто не був, не чув, не бачив, не може уявити собі, як відповідна до віку програма виховує, навчає, гартує, усамостійнює дітей, зроджує між ними дружбу. Захоплення, запал, поважне трактування завдань, щирість і завзятість — ось прикмети, що їх можна було зразу завважати у „таборовиків".

Ночі проводили діти зі своїми мамами в кабінетах чи в шатрах, а вже після раннього свистка на вставання — усамостійнювались.

Цікавим і дуже помисловим був ляльковий театр, за який, як ми вже згадували, взялися Христя Григорчук і Лариса Матусяк і приготовили для дітей кілька казок. Ляльки професійно виготовлені, робили для дітей велике враження. Для „театру" була призначена окрема кабіна й там кожного дня відбувалися „вистави".

Атракцією для дітей були криївки окремих роїв у лісі, щось особливого із забарвленням таємничости і пригоди. Діти любили ці роєві зайняття, спорт, гри і забави та залюбки майстрували. Після закінчення табору від'їхали додому з декількома власноручно виконаними експонатами, що будуть для них дорогоцінною пам'яткою з першого пластового табору. А скільки втіхи приносило природознавство: „Бабо, дивися, я зловив драконську муху!" — хвалився „кажан", показуючи в слоїчку свою здобич.

Одним словом, це був успіх. Табір відбувся завдяки таборовому референтові чикаґської Пластової станиці Марійки Кульчицької, яка піддала думку почати такий експериментальний (на нашому терені) табір, станична старшина на чолі з пл. сен. Юлею Кашубою при співпраці голови виховного сектора пл. сен. Романа Завадовича її апробувала, а батьки задум підтримали не тільки словами заохоти, але в першу чергу подиву гідною працею.

Цьогорічний табір „Пташат при Пласті" чикаґської станиці є наочним доказом, що співпраця пластового проводу і батьків може творити чуда, які приносять користь дітям, а згодом, напевно, громаді й народові.

Іванна Ґорчинська

Перед відлетом „Думки" в Україну

В той час, як пролетять над Україною останні ключі журавлів і замовкне їх сумовитий клекіт, як похилять втомлено свої голівки айстри у саду, а Стрийський парк покриється золотим килимом осіннього листя, прилинуть в Україну з далеких заморських шляхів „думкарі". Усі вони — члени найбільш престижевого на терені Америки хору „Думка", який торік врочисто відсвяткував 40-ліття свого існування. Прилетять вони в Україну поклонитись предківській землі на естрадах Львова, Києва, Полтави і Канева.

Хор „Думка" має вже багату традицію і музичну спадщину, над якою так невпинно працювали довгі роки її основники, дириґенти, музикологи, піяністи при допомозі хорових комітетів, на чолі з їхніми провідниками — головами.

За „Думкою" вже довгий, пройдений шлях успішних виступів у найкращих концертових залах Америки та Европи, а особливо їхнє незабутнє турне з нагоди святкування Тисячоліття Хрещення України у Англії, Франції і Німеччині 1988 року.

Тепер перед хором лежить нове, нелегке завдання: запланована поїздка з концертами по Україні. Над широкою, різноманітною програмою безнастанно працює невтомний маестро Семен комірний.

Чи ж можна уявити собі почування хористів, які по стількох роках розлуки приїдуть в Україну і стануть вперше на рідній землі, на вулицях Львова. Не можна, здається, знайти більш емоційного моменту в житті жодної людини.

Яке зворушення і душевне піднесення огорне серце не одного із нас, хто колись там, так давно, з великим захопленням подивляв артиста львівської сцени В. Блавацького в ролі „Гамлета", чи актрису Левицьку у „Марусі Богуславці", а тепер на тій же сцені буде співати „Богородице Діво".

І як тільки піднесеться важка оксамитна завіса сцени оперного театру, я знаю, що мій зір зупиниться на льожі (де колись із родичами сиділа), шукаючи там надаремне дорогого мого батька. Та опанувавши себе, перенесуся в дійсність і, відчувши його присутність в моїй душі, почну співати.

Рідна земля дасть нам силу і надхнення і я вірю, що з першим акордом пісні „Далека ти, та близька нам", ми злучимось в одне з душею усіх присутніх на залі. Це ж наша, нескорена земля! Вона огорне нас предківською любов'ю, привітає своїх лелек, які повернулись до рідного гнізда з піснею. Перед відлетом „Думки" на Україні відбудеться прощальний концерт хору 23-го вересня у залі середньої школи ім. Ірвінга Вашінґтона в Ню Йорку. Увесь дохід з концерту призначений на допомогу потерпілим у Чорнобильській катастрофі. Сподіємося, що українське громадянство масово прибуде на цей виступ, щоб допомогти жертвам Чорнобиля, а особливо дітям.

Їх забрали далеко від родин, матерів, батьків, на довге лікування, нема їм кому колискової заспівати: „Спи, дитинко, спи, очка зажмури", нема кому поцілувати засмучену, зболілу голівку.

Ми віримо, що „Думці" українська публіка принесе в дар не лише оплески, але серця присутніх відгукнуться щедро на просьби української потерпілої дітвори.

Оксана Кузьма

Св. п. о. М. Колтуцький

Недавно відійшов від нас у вічність наш дорогий парох у Голливуді, Каліф., о. крилошанин Михайло Колтуцький. Ми всі зійшлися, похоронили його достойно, згадали його великі заслуги для нашої громади.

Отець М. Колтуцький приїхав 30 років тому до Каліфорнії і свою першу Службу Божу відправив для малої групи людей у приватній хаті, бо церкви не було. В короткому часі отець купив у Голливуді гарну церковцю, а наш відомий маляр Баляс розмалював її в українському стилі.

Громада була маленька, тож о. Колтуцький не робив жадних збірок серед парафіян, а пішов до банку, позичив гроші на виплату і купив церкву. Біля церкви був великий будинок на продаж. Довго не думаючи, отець вдруге пішов до банку, позичив гроші і купив цей будинок, бо як добрий не тільки душпастир, але й господар, він знав, що при добрій господарці будинок не тільки буде сам себе сплачувати, але й сплачуватиме церковну позику.

Задум був геніяльний, бо незабаром церковна позика була сплачена з доходу будинку, а нині сплачений не тільки сам будинок, але він вже приносить дохід до церковної каси.

Живучи в сусідньому домі біля парафіяльного будинку, я міг би сказати багато доброго про о. Колтуцького. Та я обмежусь лише одним епізодом, який залишився в моїй пам'яті і який найкраще ілюструє працьовитість, відданість та характер нашого отця пароха.

Була субота, пізно увечорі. Чую зі своєї хати гуркіт та удари молота коло церкви. Занепокоєний виходжу подивитися, що діється й бачу о. Колтуцького біля церкви з молотком і шуфлею в руках.

— Що ви тут робите, отче, так пізно? — питаю.

— Та, знаєте, — відповідає о. Колтуцький, — завтра неділя, а водопровід до церкви забитий, жінки з Марійської Дружини потребують завтра рано воду, тож мушу змінити провід.

Отець витягнув з-за пояса великий ключ і ми разом змінили водопровідні рури.

Цей приклад, хоч на перший погляд може й незначний, багато говорить про скромність і дбайливість о. М. Колтуцького

Спасибі Вам, отче, за Ваше вирозуміле душпастирство й Вашу дбайливість про нас! Спасибі від усієї української голливудської громади.

Богдан Солук,
парафіянин.

Лікарня...

(Закінчення зі стор. 1)

інститут у ділянці хірургії серця малих дітей та добродчинна фундація, яка здобуває фонди для утримання лікарні та дослідчого інституту.

Лікарню Дебора уфундувала у 1922 році багата філянтропістка Дора Шапіро. Лікарня ця та дослідний інститут приміщуються у Бравнс Миллс, Ню Джерзі.

Організація Дебора дає українським дітям, як і іншим пацієнтам, безплатне лікування, включно з хірургією та безплатним утриманням матері чи батька дитини. Українська громада має покривати тільки кошти переїзду дитини і її матері чи батька з України.

Дебора пропонує теж безплатний, кількамісячний дошкіл спеціялістів-кардіохірургів, дитячих кардіологів, анестезіологів та інших лікарів-спеціялістів, зв'язаних із серцевою хірургією малих дітей.

Організація Дебора запропонувала свою співпрацю трьом республікам СССР: Україні, Грузії та Вірменії. Грузія та Вірменія охоче відгукнулися, Україна по сьогоднішній день не дала жодної відповіді.

У зв'язку з цим, президент організації Дебора Стенлі Г. Фричиньскі увійшов у контакт із Українсько-Культурним Центром у Філядельфії і під теперішню пору дуже енергійно працюють над справою наладнання зв'язку між організацією Дебора і громадою.

З рамени УОКЦентру невтомна адміністраторка Орися Гевко та молода лікарка з України д-р Оксана Лучко працюють над тою справою.

Дотепер Дебора помогла влаштувати кардіо-хірургічний центр у місті Забже у Польщі, а від 15-го вересня буде урухомлений у центральній дитячій лікарні у Тбілісі, Грузія, обладнання спеціялістами із Дебора, операційний центр хірургії серця малих дітей. Після 20-го вересня, Дебора плянує помогти 20-ом дітям з України, з яких 10 зможуть прибути до лікарні Дебора у ЗСА, а 10 зможуть бути оперовані у Тбілісі. Вже зголосилося 45 дітей з України.

Поскільки пляновані операції мають початися вже 20-го вересня, необхідно негайно почати реєстрацію пацієнтів. Хворі діти повинні мати копії історій їхніх хворіб і, по змозі, кожній дитині, що має бути оперована слід зробити катетеризацію.

Слід згадати, що Москва робить сильний натиск, щоби Дебора брала всіх юних пацієнтів тільки через Центральний дитячий фонд ім. Леніна, тому треба поспішати. Реєстрацією дітей може зайнятися будь-яка медична організація, треба лише щоби ця організаціля нав'язала контакт із Дебора у ЗСА або із центром у Тбілісі і відповідно підготовила дітей.

Як сказано, Дебора пропонує лікарям з України підвищувати їхні кваліфікації на полі лікування дітей із вадами серця. Лікарі, які знають англійську мову, можуть спеціялізуватися у лікарні Дебора у ЗСА. Тривання навчання — три місяці. Чотири рази на рік Дебора може прийняти на дошкіл по п'ять лікарів з України. Цим лікарям, що не знають англійської мови, Дебора пропонує дошкіл-спеціялізацію у кардіо-хірургічнім центрі у місті Забже у Польщі. І у централі Дебора у ЗСА, і у центрі у Забже, дошкіл лікарів є безплатний. У додатку до цього, 10 українських лікарів можуть негайно виїхати на дошкіл до Тбілісі.

Було б побажаним, щоб якнайшвидше українці, які мають відношення до цих справ, зустрілися із представниками Дебора у Тбілісі, для обговорення допомоги, яку ця лікарня може дати українським дітям і лікарям.

У дні 9-го серпня відбулася в Українсько-Культурному Центрі у Філядельфії нарада представників організації Дебора і представників українських організацій, що у ній взяв участь теж президент Дебора С. Г. Фричиньскі та директор фундації Дебора Вінсент М. Пелеґріно. Ціллю цих нарад була допомога українським дітям, які мають серцеві недуги.

Представники Дебора поінформували, що грузини перебудовують частину центральної лікарні у Тбілісі, для потреб серцевої хірургії дітей, коштом одного мільйона долярів, а вірмени покриють приїзд до Тбілісі групи інженерів, які влаштують операційну кімнату та кімнати пооперацийну й інтенсивного піклування, та кошти пересилки до Тбілісі 15 тонн приладдя.

Після 20-го вересня ц.р. у Тбілісі будуть оперовані в однаковій кількості грузинські, вірменські й українські діти.

Представники Дебора висловили сподівання, що українці внесуть до цього проєкту 60,000 дол.

Громадяни, які хотіли б допомогти в цій справі можуть пересилати свої пожертви до Української Щадниці у Філядельфії на адресу: Ukrainian Savings and Loan Assoc., 8100 Roosevelt Boulevard, Philadelphia, Pa. 191452; tel.: (215) 331-1166, на конто: 200220.

За ближчими інформаціями слід дзвонити до адміністраторки УОКЦентру у Філядельфії Орисі Гевко на число: (215) 663-1166.

Оприлюднено...

(Закінчення зі стор 1)

лень 634 українці, 287 росіян 13 білорусів, 7 молдаван, 7 татар. Вибулі з міст мігранти розподілялись за національністю таким чином: 624 українці, 296 росіян, 12 білорусів, 6 молдаван, 4 татари. Українці прибувають практично до усіх реґіонів СССР, та найчастіше — до Латвії, Естонії, РСФСР. Особливо помітна присутність українців у міграційному прирості латвійських міст — 11 відсотків, а також Росії — 6 відсотків. В Україні приріст міського населення відбувається перш за все за рахунок сільської людности.

Згідно з оприлюдненими даними, сьогодні в Україні 79 відсотків керівників підприємств та організацій промисловости, сільського господарства, транспорту та зв'язку, а також будівництва — українці.

Демократія...

(Закінчення зі стор. 2)

рал Бенсон, під час Паризької конференції, був головним дорадником президента Вілсона. Він, разом зі своїми вірними співробітниками, твердив, що не все американські національні інтереси будуть такі самі як Англії, тому і ЗСА мусить дивитися на свої потреби і не дозволити, щоб тільки одна потуга мала гегемонію на морю.

64-річний Бенсон, повернувшися з Парижу до ЗСА, ще перед своїм відходом на пенсію, почав інтенсивну працю над плянами, як на підставі практики в минулому переорганізувати Бюро морських операції. Це він і зробив, зібравши всі пляни в спеціяльній брошурі.

Авторка пише, що адмірал Бенсон був одним з найвизначніших адміралів до цього часу. Хоча секретар фльоти, не був популярний і спочатку не хотів створити цього роду відділу. Бенсон причинився до його розвою і успіху. Він вміло розбудував фльоту, приготовив вояків до війни і допоміг її виграти, завдяки ньому, якраз силою американської фльоти, можна було її уживати, як інструмент державної оборони і дипломатії, яка виказалася потрібною в часі Паризької конференції, коли треба було підтримати мирові програми Вілсона.

Бенсон, хоча уступив зі свого посту і пішов на пенсію. президент Вілсон надав йому нове становище, бути головою Міністерства торговельної фльоти ЗСА, на якому він був до 1928 року.

Найприкрішою хвилиною для Бенсона було це, що після війни, адмірал Симс домагався конґресових переслухань з критикою, що американська фльота під управою секретаря Деніелса і адмірала Бенсона запомалу давали достаточну допомогу Англії і це продовжувало війну. Марія Клячко пише, що таке помилкове переконання, на жаль, залишилося і досьогодні серед деяких офіцерів морської фльоти і деяких істориків, які недоцінюють подвигів амерканської фльоти під час Першої світової війни. Тому вона і повторяє слова секретаря армії Бейкера, який написав до Бенсона: „Факт, що ми (американці) трактуємо наш провід негідно. Англія відзначає своїх титулами і маєтками, а ми навіть не пам'ятаємо їхніх прізвищ". Авторка підкреслює, що адмірал Бенсон гідно залишиться пам'яті американської історії, бо він був тим американським патріотом, який зорганізував „генеральний штаб фльоти в американському стилі", і його реорганізація фльоти затрималася до 1942 року.

Прикінці варто згадати, що авторка, подаючи різні книжки до дальших студій, тут і там, деяким історикам робить критичні зауваги. Автори інших есеїв, часто цитують попередні праці д-р Клячко. Автор одного розділу, на сторінці 280-ій робить заувагу, що історик Кронон подав необґрунтовану інформацію, бо Марія Клячко на підставі документів точно доказує цілком протилежний факт.

Зі сторінок „Свободи" з 22-го серпня ц.р., як також з преси в червні відбулася конференція у Кракові про Митрополита Андрея Шептицького, на якій „винятково виявилась доповідь д-р Марії Клячко". Преса в Україні підкреслила це, що Ева Піддубчишин і Марія Клячко є „першими науковцями західнього світу, які отримали дозвіл працювати в архівах Митрополита Шептицького у Львові над книжкою про нього. Сподіваємося, що праця про Митрополита Андрея Шептицького увінчається таким успіхом, як праці про американську фльоту.

М. Клячко...

(Закінчення зі стор. 2)

демократичних сил — у нас в Галичині. Все таки до часу потрібне (як інакше?) співіснування з консервативними органами влади. Таке становище маємо в західніх демократіях, де не доходить до гострих конфліктів. А в СССР консерватисти стоять на авторитарних, або тоталітарних позиціях, як правило це позиції „казарменого соціялізма". Тих людей характеризує большевицька непримиренність до інакшого думання і до всього демократичного.

Збільшення кількости демократичних територій посилить демократичний натиск на верхні ешелони влади Союзу. Формами такого натиску можуть стати страйки, мітинги, демонстрації, навіть громадянський непослух. Одначе шлях той довгий і вимагає впертости, завзяття і бажання незалежности, але покищо іншого шляху нема, або він невідомий.

Тут треба ще згадати інший важливий чинник — незалежний рух праці в СССР. Цей рух вже відбуває свої з'їзди. Маємо на увазі Конфедерацію труда. Ось деякі думки останнього З'їзду праці, який відбувся 30-го квітня — 2-го травня в м. Новокузнецьк.

Конфедерація бачить поважну небезпеку сьогоднішнього дня в тому, що реакція має намір використати в своїх інтересах перехід народів від пасивного незадоволення до політичної активности. Казарменна система захищає себе. Сили реакції розраховують на зріст шовінізму, провокують вжиття сили. Ми не робимо ставку на стихійний бунт, на збройне повстання. Ми за мирні засоби. Зрештою у випадку необхідности викличемо організований колективний протест.

Св.п. проф. П. Гайда

У першу річницю смерти

Мабуть, найточніше схарактеризував особу покійного професора Пилипа Гайди його колишній учень о. митрат Маріян Бутринський, коли він сказав у своєму прощальному слові на похороні, що „... це був український аристократ духа — примірний християнин, український патріот, будівничий людських характерів, численних сотень його колишніх студентів, і взагалі людина, у якої синтеза Божого і народного була підставою її життя..." Не дивно, отже, що у своєму заповіті проф. Гайда завіщав, щоб його поховали з хрестом і „Кобзарем" в труні.

Св. п. професор Пилип Гайда упокоївся в Бозі 30 серпня 1989 року, на 97-му році життя, після короткої недуги. Тлінні останки поховані на цвинтарі Мт. Олівет в Дітройті.

В особі покійного проф. Пилипа Гайди українська громада втратила ревного українського патріота, заслуженого ветерана українських визвольних змагань, члена Київських Січових Стрільців та старшини Української Галицької Армії, колишнього члена Міністерства освіти Центральної Ради і гетьманського уряду, довголітнього педагога, гімназійного професора, відданого мужа, батька і дідуня.

Пилип Гайда народився 24 вересня 1892 року в селі Пронятин, близько Тернополя. Сьогодні це село вже не існує, бо воно включене в межі розлогого Тернополя.

Св. п. проф. Пилип Гайда (фото з молодих років)

Від 1904 до1912 року ходив до клясичної гімназії в Тернополі, де здав матуру в 1912 році. Шкільними товаришами, з якими здавав матуру, були між іншим, д-р Василь Мудрий (пізніший посол до польського парляменту) та д-р Василь Палідвор (визначний галицький правник). До тієї ж гімназії ходив майбутній сл. п. Патріярх Йосиф Сліпий, але він закінчив студії рік раніше.

Від 1912 до 1914 року Пилип Гайда студіював на філософічному факультеті Львівського університету. З вибухом Першої світової війни в 1914 році пішов до офіцерської школи і як австрійський старшина восени 1915 року попав у російський полон. Росіяни вивезли його до Ташкенту і примістили в таборі полонених. Спроба втекти з полону до Китаю не вдалася і його повертають в табір полонених. Рік пізніше, коли царська Росія почала розпадатися, знову втік з полону, тим разом успішно, і опинився у Києві.

В Києві зголосився як старшина до Київських Січових Стрільців, а опісля перенесли його до Міністерства освіти Центральної Ради. За Гетьманату продовжує свою працю в Міністерстві освіти, де бере участь в організації двох українських університетів, одного в Києві, а другого в Кам'янці-Подільському. Після упадку Гетьманату вертається до Галичини і голоситься до Української Галицької Армії під проводом генерала Мирона Тарнавського. В УГА був старшиною, учасником усіх рейдів на Україну, включно з боями в „чотирикутнику смерті", де в кінці захворів на тиф.

В 1921 році поляки взяли його до полону, де перебував аж до 1922 року. Рік пізніше виїхав до Ґрацу, Австрія, де студіював на філологічному факультеті німецьку і слов'янські мови та порівняльні граматики. Студії в Ґрацу закінчив у 1926 році і повернувся до Тернополя. Там в 1927 році одружився зі Станиславою Лисою.

Того самого року поїхав до Кракова, щоб нострифікувати свій диплом в Польщі і почати студії над докторатом. В 1928 році почав учительську працю в гімназії „Рідної Школи" в Тернополі. П'ять років пізніше, в 1933 році, дістав державну працю в польських гімназіях Тернополя, де викладав українську мову. На тій праці був аж до Другої світової війни.

Під совєтською окупацією від 1939 до 1941 року працював учителем у вищих клясах в Тернополі. Більшовики робили кілька спроб його заарештувати, але щасливим збігом обставин втік на село, де переховувався аж до приходу німців.

Під німецькою окупацією вчив в українській гімназії в Тернополі. Весною 1944 виїхав з родиною на еміґрацію, де продовжував свою педагогічну працю спершу в українській гімназії в Криниці, а відтак від 1945 року в Німеччині, в гімназії у Карльсфельдії в Берхтесґадені.

В 1949 році переїхав з родиною до ЗСА і влаштував своє життя в Дітройті. Тут включився в громадську і педагогічну працю. Від 1953 до 1970 року вчив у Школі Українознавства, де крім ревного виконування учительських обов'язків, брав активну участь в адміністрації школи та в крайовому педагогічному русі.

По відході на емеритуру активно допомагав у громадській та шкільній праці дітройтської громади, включився в працю місцевих ветеранських організацій та залишався близьким до життя громади аж до своєї смерти.

Пишучи ці рядки як колишній учень покійного проф. Пилипа Гайди в Тернопільській гімназії, насувається на думку багато фрагментів і рефлексій про цього улюбленого і заслуженого педагога та патріота-громадянина. Шляхетні ціхи характеру і глибоко вкорінені християнські моральні принципи завжди домінували в цілому житті покійного. Він ними завжди керувався в громадській і педагогічній праці, в родинному житті — у вихованні своїх дітей. Тому властне його життя було у всіх тих ділянках успішне і задля того заслужив собі на респект, признання і пошану всіх тих, що його знали.

Пригадую собі, будучи ще учнем середніх кляс Тернопільської гімназії, що як педагог проф. Гайда був одним із найбільш відданих і учнями люблених професорів тієї школи. Він завжди був доступний, терпеливий і вирозумілий до потреб учнів. По виїзді з Тернополя ми знову зустрілися в тимчасовій гімназії в Криниці, а опісля в Австрії, Баварії і Дітройті.

Як члена української громади характеризували його великий український патріотизм та зацікавлення наукою та релігією, головно писаним словом і книжками. Все набував нові книжки і їх запопадливо читав, і так придбав чималу приватну бібліотеку яку, хоча спалили большевики, старався на еміґрації доповнювати. Як колишній учасник Визвольних змагань, був активним у ветеранських організаціях. Брав активну участь в релігійних товариствах; зокрема дорогою для нього була справа Українського Патріярхату, яку він ревно підтримував, часто згадуючи Патріярха Йосифа — свого шкільного товариша з Тернопільської гімназії.

Як людину, можна очеркнути проф. Гайду тим, що для нього християнська мораль не була теологічною абстракцією, а була живучим дороговказом в його щоденному житті. Чесність, лагідність, згідливість, уміння поєднувати та злагіднювати конфлікти — це вислови, якими описують особу покійного ті, що його близько знали.

З ласки Божої дожив віку, де міг радуватися гарно вихованими дітьми і внуками та втішатися знанням, що один з його внуків відчув Боже покликання і студіює теологію.

Любомир Гевко
колишній учень

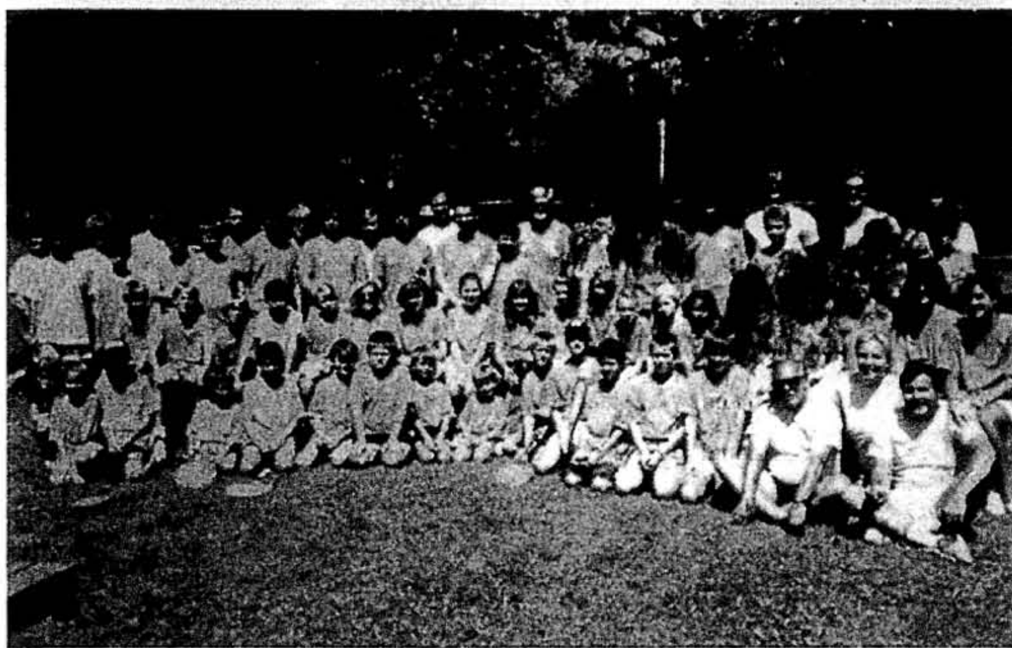
СПОРТОВІ ВІСТІ

Редагує Омелян Твардовський

Відбулася 21-ша Спортова Школа „Чорноморської Січі"

В суботу, 25-го серпня, закінчився 21-ий з черги успішний вишкіл у Спортовій Школі „Ч. Січі" на спортових базах оселі УБС „Верховина", в якій цим разом взяло участь 102 юначок і юнаків. Інструкторами та опікунами працювало 16 відданих справі, досвідчених фахівців, у тому числі двох з України. Як і в попередні роки, юнацтво приїхало з різних стейтів ЗСА, а також з Канади та по одному з Англії і Японії, де обов'язки праці закинули їх батьків.

Протягом пройдених 20-ти років керівництво „СШ" постійно дбало та поліпшувало вишкільні програми до тієї міри, що в останніх часах про них писали американські спортові посібники і журнали, ці програми наслідували численні американські спортові табори. Це треба завдячувати відданим справі керівникам, що зуміли разом із добірними професійними фахівцями розбудувати таку унікальну вишкільну прогртаму. Не спочило на лаврах керівництво „С Ш" і в цьому, 21-му році своєї історії. В ньому не тільки введено для вжитку інструкторів модерних технічних засобів (висвітлення на великому екрані лекцій славних тренерів світу із стрічок відеозаписів, вживання комп'ютера), але і значно зміцнено інструкторський склад високозаавансованими фахівцями з України. До нового успіху „СШ" у великій мірі причинилися нові та відновлені спортові приміщення, площі і тенісові корти.

Учасники й інструктори Спортової Школи „Чорноморської Січі" в третьому тижні.

Вільний вибір і невимушеність...

Що заслуговує на велику увагу у Спортовій Школі „Ч. Січі", як відзначили інструктори-гості з України Юрій Колб і Андрій Кордіяк, — це вільний вибір ділянки спорту, яким хоче займатися даний учасник. Різноманітність, вільний вибір сприяють успіхові, юнацтво дуже радо засвоює теоретичні лекції і рухові вправи, особливо в улюблених ділянках спорту. Одноманітність пригнічує і вбиває охоту навчання. Це чудово, що в Спортовій Школі „Ч. Січі" учасники мають вибір на зміни, хоч багато з них концентруються в найбільш улюбленій ділянці спорту. Традиційно до Спортової Школи прибуває теж молодь, що в місцях свого замешкання не займається спортом. І знову треба відмітити, широко розроблена вишкільна програма „СШ", достосована і до таких юнаків, юначок. Очевидно, поруч спорту юнацтво виховується духовно, вивчає українські пісні, деклямації, гумор, що входять до розвагових програм табору: вечірок, ватр, самодіяльних пописів, які влаштовують під проводом професійної учительки М. Бокало.

В цьому році поза своїм вишколом, численних розвагових імпрез, більш заавансована група учасників взяла теж участь у чергових річних Українських Спортових Ігрищах Молоді, що відбулися 4-го серпня ц.р. на оселі СУМ в Елленвіллі, Н.Й., де здобули ряд золотих, срібних і бронзових медалів у плаванні і легкій атлетиці. З напруженням та надіями чекають учасники на святкове закінчення вишколу, свого роду ґрадуацію. Так було і в цьому році. В часі шкільного бенкету при численній авдиторії батьків, дідів, гостей, після вислухання ряду похвальних промов на адресу проводу „СШ", що їх виголосили: І. Олексин — голова УБС, П. Саляк — секретар УБС, Т. Кульбіда — управитель „Верховини", Кобрин і Мельник від імени батьків і дідів, Струтинська, Гарасим і Тимчина — від учасниць і учасників, відбулася розвагова програма. Деякі батьки не вірили своїм очам, побачивши як гарно їх вповні англомовні діти співали і деклямували українською мовою. І це тільки за дуже короткий час, за два тижні перебування в Спортовій Школі.

Кінцеву точку Спортової Школи відкрив О. Твардовський, а нею проводив М. Стебельський, обидва довголітні керівники. До учасників промовили теж І. Чупенко — технічний директор і головний інструктор футболу, та А. Кордіяк — інструктор тенісу з України. На закінчення програми відбулося вручення пропам'ятних трофеїв для найкращих учасниць і учасників, що вибилися в спортовому вишколі, поведінці, чистоті.

В футболі (копаному м'ячі) нагороджені: Б. Квебас, Х. Дейл, Ю. Дейл, Й. Дирчка, Л. Дирчка, М. Дирчка, Б. Гарасим, Т. Гарасим, В. Літкевич, Г. Малічишин, Г. Малічишин, В. Журавель, Т. Шалай, С. Войчик, П. Зєлик, О. Забігач, М. Менцінський, І. Коремба, Е. Сандерсон, О. Дубанович, Д. Колодій, С. Колодій, Д. Гуменюк, Е. Отеро, І. Вільшинський, Г. Гура (з Японії), А. Панас, Д. Умин. Трофей найкращого учня здобув Х. Малічишин.

В тенісі: Л. Бабанська, Й. Дирчка, М. Фарел, Д. Луків, В. Журавель, Г. Войчик, С. Войчик, Д. Нафалович, О. Ваґенблас, Б. Гарасим, В. Літкевич, С. Зборовський, Б. Бавмен, Е. Сандерсон, Ю. Кіналь, Е. Отеро, І. Коремба. Переможці шкільного турніру: Р. Луків, П. Зєлик і Б. Гарасим. Найкращий в тенісі — М. Глушевський.

Плавання: Д. Кампйон, К. Фарел, Д. Луків, В. Струтинська, Н. Процюк, М. Фарел, Х. Кошіль, П. Зєлик, Ю. Гірак, Ґ. Войчик, Ю. Дейл, Г. Гірак, В. Михайлюк, Т. Петришин, М. Ядлицький, Х. Зенарійо.

Відбиванка: М. Бурачинський, Д. Кемпйон, Г. Гірак, Д. Рафалович, Н. Струтинська, В. Струтинська, Т. Тимчина, В. Тимчина, Х. Дейл, Х. Кошіль, Л. Бабанська, Н. Ґрір, М. Кутовий, А. Лапацький, М. Боровець, О. Забігач.

Біг по Україні (легка атлетика): Ю. Дейл, Х. Дейл, Ґ. Войчик, Н. Струтинська, Г. Гура, Д. Колодій і С. Колодій.

Найкращі таборовики: (чистота, послух, участь в спорті): В. Літкевич, Д. Луків, В. Тимчина, О. Ваґенблас, Х. Зазулькевич (різні вікові групи). Спеціяльні трофеї „Спотсменшип" вручено: Ю. Дейл і С. Зборовському.

В складі проводу працювали: М. Стебельський, О. Твардовський — керівники, М. Бокало — секретарка, медична сестра, В. Василак, Л. Бокало, Я. Василак, Т. Науменко, П. Адамс і Х. Шалай — опікуни, І. Чупенко — техн. директор і головний інструктор футболу, О. Василак, Х. Шалай, Я. Твардовський — інструктори футболу, Х. Процюк і Т. Бокало — інструктори плавання, В. Сивенька, І. Луків, Ю.Колб і А. Кордіяк — інструктори тенісу, Ю. Колб і А. Кордіяк, були теж інструкторами відбиванки.

Курс відбиванкових суддів, що його запланував Провід УСЦАК, який мав проходити в часі Спортової Школи „Ч. Січі", не відбувся з причини браку кандидатів.

(от)

Час діяти!

Під таким заголовком у київській „Спортивній Газеті" в числі з 16-го серпня ц. р. появилася довга рецензія К. Медведєва, власного кореспондента, який на підставі читацького референдуму закликає відповідальні за футбольну ділянку чинники, негайно створити самостійну Українську Футбольну Лігу та посилити заходи для вступу в членство, як до Европейської, так і Світової Футбольної Федерації.

„Для України, пише Медведєв, процес суверенізації, до речі, перебігатиме набагато легше і безболісніше, ніж для тих, хто був у цьому русі першими — Литви, Латвії, Естонії та Грузії, хоча б тому, що після виходу команд республіки з розиграшу першості країни першість ця вже не зможе залишатися без докорінних змін. І керівництво держкомспорту і Федерації футболу СРСР ні в якому разі не дозволить собі поводитися із суверенною українською футбольною асоціяцією так, як вчинило воно з федераціями Грузії та Литви... Не забуватимемо, — пише Медведєв, — й про політичний аспект цього рішення. Республіці, державний суверенітет якої перебуває в стадії тяжкого відродження, конче потрібні геть усі заходи, що допоможуть її міжнародному визнанню. І у цій галузі важко знайти щось хоча б рівноцінне футболові з його багатомільйоновою армією прихильників у всіх куточках світу"...

На початку своєї рецензії Медведєв подав вислід читацького референдуму, згідно з яким досі взяло участь понад 200 тисяч читачів „Спортивної газети", які майже одностайно схвалили ідею створення самостійної футбольної ліґи. Тільки 165 читачів висловилися проти виходу українського футболу з Федерації СССР.

Очевидно цей читацький референдум „Спортивної газети" має неабияке теж політичне значення...

Подав от

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЕДІЛЯ, 23-го ВЕРЕСНЯ 1990 р.

Рочестер, Н. Й. Квартальні збори Б-ва св. Йосафата 217-го Відд. УНСоюзу відбудуться в школі св. Йосафата, о год. 1-ій по пол. Звіт делеґатів з 32-ої Конвенції УНС. Секретар буде збирати членські вкладки півгодини перед зборами і після зборів. Проситься про численну участь. — К. Марголич.